

Ur *Zenit* 1/1968

Bernt Kennerström

Aspekter på Socialistinternationalen

Avsikten med denna artikel är att presentera Socialistinternationalens principiella ställningstagande till den s.k. demokratiska socialismens uppgifter i industriländerna och u-länderna samt undersöka dess agerande i två speciella frågor, Algeriet och Vietnam.

Då S.I. upptog sin verksamhet med en kongress i Frankfurt 1951 fastslogs i en preambel på tretton punkter den demokratiska socialismens mål och uppgifter.¹

Inledningsvis framhålles, att kapitalismen har skapat enorma produktivkrafter men ändå är oförmögen att tillfredsställa mänsklighetens mest elementära behov. I stället har den till följd av imperialistisk utsugning gett upphov till skarpa konflikter mellan nationer och raser. Vidare har den i en rad länder med storfinansens hjälp lett fram till ett fascistiskt barbari.

I industriländerna kan man därför inte längre tolerera de ekonomiska krafternas fria spel, utan dessa måste underställas samhällelig planering. Målet skall vara ett samhälle, där hela folket har bestämmanderätt över näringslivet och inte längre en minoritet.

Om strategien för den demokratiska socialismen fastslås bara att 'dess förverkligande fordrar alla anhängares ansträngningar.' Dock anser man sig kunna konstatera, att 'i några länder har grundvalen redan lagts för skapandet av ett socialistiskt samhälle.' Med detta menas, att den okontrollerade kapitalismen trängts undan och att staten ingripit i näringslivet. Genom dess reglerande verksamhet har privatkapitalismens handlingsfrihet minskat. 'I länder med mäktiga socialistiska partier är en ny social ordning i vardande.'

En fjärdedel av preambeln ägnas åt kraftiga antikommunistiska angrepp. Dessa är av tre slag a) kommunismen har brutit med marxismen och ersatt den med dogmatism b) splittringen inom arbetarrörelsen har under decennier omöjliggjort förverkligandet av socialismen c) till skillnad från den demokratiska socialismen eftersträvar kommunismen att skapa ett diktatoriskt samhälle. Den internationella kommunismen är uttryck för en 'ny imperialism' som med stöd av en militaristisk byråkrati och terroristisk polis överallt 'har utrotat friheten eller förintat varje möjlighet att uppnå den.'

Sammanfattningsvis kan vi om denna preambel säga, att den, den antikapitalistiska fraseologin till trots, endast på ett mycket bristfälligt sätt kan dölja den demokratiska socialismens karaktär av en i princip reformistisk rörelse inom en nykapitalistisk ram. Avsaknaden av ett politiskt-strategiskt resonemang är i detta sammanhang signifikativt. Den demokratiska socialismens kvintessens, statliga ingripanden inom en bevarad nykapitalistisk ekonomi, har här fått ett av sina mest pregnanta uttryck.²

Medan vissa grupper inom Andra Internationalen åtminstone försökte skapa en tredje ståndpunkt i konflikten Sovjet-västmakterna, har man inom S.I. oreserverat tagit ställning för väst-

¹ Artikeln bygger på det material, som redovisats i Internationalens kongressprotokoll och som tryckts i *Socialist International Information*. För kongressen 1966 har jag dock bara haft tillgång till svenska pressuppgifter.

² Särskilt påfallande är detta i Kaj Björks avsnitt om ekonomisk demokrati. 'Staten måste förhindra att privatkapitalistiska ägare missbrukar sin makt. Den kan och bör hjälpa dem att stegra produktionen och bidra till att öka den nationella välfärden inom ramen för totalplaneringen.' Näringspolitiska mål är vidare 'full sysselsättning, ständig stegring av välfärden och en rättvis fördelning av inkomster och förmögenhet.'

makterna och i det kalla kriget ingått som aktiv medagerande på deras sida.³

Kongressen 1951 liksom dess efterföljare präglades i sin helhet av Internationalens upplutning på västmakternas, 'de fria demokraternas' sida och inordnande under den amerikanska containmentpolitikens banér.

Den internationella solidariteten

Vid andra kongressen i Milano 1952 ägnades ett relativt omfattande utrymme behandlingen av de underutvecklade ländernas problem. I två avsnitt behandlades socialisternas uppgifter i a) de underutvecklade territorierna⁴ och b) de utvecklade länderna.

(a) Man menar, att det i u-länderna råder en resignation och apati gentemot framstegssträvanden. På detta område skall socialisterna leda en pedagogisk verksamhet. 'Man måste skapa en psykologisk atmosfär i vilken ekonomisk och social utveckling kan framskrida.' På det politiska området skall socialisterna försöka få sina regeringar att genomföra jordreformer och få dem att införa lagstiftning, som avskaffar de feodala förhållandena. För övrigt skall man eftersträva effektiv och pålitlig administration. Behovet av utländska investeringar och barnbegränsning skall också uppmärksammas. Målet skall vara 'en balanserad ekonomi som är anpassad till deras egna folks behov och en expanderande världsekonomis krav.'

(b) Socialisterna i de utvecklade länderna har också en psykologisk miljö att bekämpa. 'Den viktigaste uppgiften ... är att skapa en allmän opinion, som är gynnsamt inställd till ett aktivt deltagande i ett biståndsprogram.' Den främsta anledningen till denna socialisternas verksamhet är deras 'moraliska ansvar' för de fattiga ländernas utveckling.

På det politiska planet skall man påverka sina regeringar att lämna en omfattande teknisk och ekonomisk hjälp. Huvudhjälpen måste dock inriktas på investeringar av både lång- och kortsiktig karaktär. Dessa får dock inte 'enbart tjäna industriländernas kortsiktiga intressen.'⁵

Detta är i stort Internationalens principiella uppfattning. Mot bakgrund av den omfattande marxistiska forskning, som under de senaste åren klarlagt en rad väsentliga problem i förhållandet mellan i-länder och u-länder framstår S.I:s inställning lätt spökaktig, om det inte vore för att den fortfarande anger Internationalens uppfattning.⁶

Svagheter är så påfallande att de knappast behöver påpekas: hela programmet kan reduceras till en osammanhängande lista med beklaganden och önskningar.⁷ Några av de allvarligaste

³ Se t.ex. resolutionen om koreakriget, 'Det har visat att Kominform inte drar sig för militär aggression som medel för att utvidga sin makt. Detta krig har också visat att de fria demokratiernas gemensamma aktion kan hålla inne aggressionen.'

⁴ Det bör observeras, att själva begreppet 'territorium' har en klar politisk innebörd, ett implicit accepterat av en kolonial status till skillnad från de utvecklade 'länderna'. På tredje kongressen krävdes ovillkorligt avskaffande av kolonialism. På fjärde kongressen fastslogs, att de länder, som 'fortfarande är beroende bör uppnå frihet under demokratiskt självstyre'. Vidare deklarerades alla folks rätt till självständighet 'förutsatt att den inte inkräktar på samma rättighet för andra folk och att den inte skadar deras frihet eller världsfreden'.

⁵ För att värdera en sådan passus jfr M. Herbisons (England) inlägg: 'Jag känner till all kritik som riktas mot USA. Men är det inte vår uppgift som socialister att grundlägga vänskap mellan oss och det amerikanska folket. Jag vet att USA, om lämpligt påverkat, kommer att hjälpa och på ett demokratiskt sätt.' Attlee på fjärde kongressen 1955, 'Imperialismen är på utdöende i väst.'

⁶ Under de efterföljande kongresserna har förvisso u-länderna ägnats stor uppmärksamhet, men fortfarande saknas ingående analyser. I stället uppehåller man sig utförligt vid olika FN-projekt och ekonomiska koordinationsorgan.

⁷ Ett bra exempel på detta är uppmaningen till FN att av Korea, efter kriget, skapa ett land, som skall vara 'ett mönster för dess politik av ekonomiskt och socialt framåtskridande'.

bristerna kan sammanfattas på följande sätt.

- (1.) Det finns ingen internationell socialistisk strategi som söker förena med varandra socialisternas kamp i u-länder och i-länder. Alternativet blir i stället en vagt humanitär allmose-socialism.
- (2.) Det finns ingen materialistisk analys som historiskt söker klarlägga grunden för de 'ekonomiskt svagare utvecklade områdena i världen' och deras nuvarande läge, som påvisar den globala dialektiken mellan utsugning, underutveckling och imperialism.⁸
- (3.) Tron på att u-ländernas regeringar⁹ skall genomföra den demokratiska socialismens mål är inte bara naiv och cynisk utan tyder på en bestämd motvilja mot att sätta sig in i problemen.

Vietnam

Först på tredje kongressen i Stockholm 1953 behandlas, helt perifert, problemet Indokina. Kongressdeltagarnas möjligheter att uttala sig uppriktigt begränsades av det faktum, att vietnamfrågan huvudsakligen var en angelägenhet för det franska partiet, SFIO, vars inställning ingen kunde tänka sig kritisera. Detta framgick klart, när Viktor Larock höll sitt inledningsanförande över det internationella läget, varvid han direkt uppmanade delegaterna att låta SFIO 'ha företräde i att uttrycka sin uppfattning om detta ämne.'

Guy Mollet lyckades visserligen i sitt anförande helt undvika denna fråga, men kongressen var väl förtrogen med SFIO:s inställning, som redovisats på hösten 1952. Där hade man visserligen förklarat sig önska vapenstillestånd och förhandlingar med vietnamesiskt oberoende till följd. Men detta tillhörde än så länge framtiden. Vad gällde den aktuella politiken så avvisades bestämt varje tanke på tillbakadragande av de franska trupperna. Detta vore en 'brutal flykt från ansvar' och kunde leda till svårigheter för 'den franska civilbefolkningen och de som var vänligt inställda till Frankrike.' Men så länge Vietminh-ledarna vägrade acceptera vapenstillestånd borde den franskstödda vietnamesiska regeringen garantera vapenstöd och för detta syfte borde man vidare be de 'fria nationerna om nödvändig materiell och finansiell hjälp.'

SFIO-ledarna tycktes inte bekymra sig över det motsägelsefulla i deklARATIONEN. Hur skulle någon kunna ta deras utfästelser om vietnamesisk självständighet på allvar, när man samtidigt förklarade sig beredd att stödja ett öppet amerikanskt ingripande i kriget?

Under debatten på S.I.-kongressen visade de två japanska delegaterna mest intresse för frågan och framtvungade en resolution om Indokina genom förhandlingar förda av helt i överensstämmelse med SFIO:s ståndpunkt: Internationalen eftersträvade 'fred i Indokina genom förhandlingar förda av Frankrike och de associerade staterna, vilka bör bli helt oberoende.'

Vid londonkongressen 1955 hade Genèveavtalet åstadkommit ett tillfälligt avbrott i vietnamkriget, och kongressen uttalade blott sin önskan att garantärnationerna måste se till att avtalet ledde till 'upprättandet av en demokratisk regim i landet.'

SFIO hade före kongressen intagit en tvetydig hållning. Visserligen menade man, att Frankrike måste följa avtalet. Men detta fick inte leda till en politik, som 'gick emot landets intres-

⁸ Den japanske delegaten Isamu Akamatsu angrep programmet bl.a. på dessa tre punkter; a) man hade inte uppmärksammat betydelsen av 'de överskottsprofiter som vunnits genom utsugning av u-länderna', b) man måste fordra avskaffandet av varje form av kolonialism, c) programmet kunde lätt leda till att u-ländernas viktigaste uppgift blev att förse industriländerna med råvaror och baser.

⁹ De som står för 'parasitära former av utsugning genom inhemska finansoligarkier'. (Preambeln från 1951)

sen och demokratiens principer. Frankrike får inte överge sina ekonomiska och kulturella intressen i Fjärran östern.’

På S.I.-kongressen, däremot, kunde André Bidet självbelåtet konstatera, att kriget i Vietnam ‘slutade eftersom de franska socialisterna aldrig hade upphört med att begära förhandlingar.’ Visserligen var det en icke- socialistisk ministär, som avvecklat kriget, ‘men det var våra idéer som triumferade.’ USA-delegaten välkomnade visserligen avtalet men varnade för ‘större förhoppningar om dess resultat. Låt oss hoppas att president Eisenhower skall vara på vakt mot överoptimism.’ Roosevelts samförståndspolitik borde ‘vara en varning för oss alla’.

Med få undantag ignorerades helt den fortsatta händelseutvecklingen i Vietnam. Först på den skandalartade tionde kongressen i Stockholm 1966¹⁰ kom vietnamfrågan upp till behandling.

Den resolution man efter vissa inre motsättningar enades om, uttryckte S.I:s ‘allvarliga oro över det hot mot världsfreden, som kriget där innebär och yrkar på omedelbart inställande av bombningarna och andra fiendtligheter.’ Ursprungligen hade man här blott krävt ‘inställandet av fiendtligheterna’ men på de japanska delegaternas uppmaning infördes även en passus om de amerikanska bombningarna.

Förklaringen till denna motsättning låg i att de brittiska delegaterna i Stockholm hade att spela rollen av talesmän för en regering, som öppet solidariserat sig med USA:s vietnamkrig. Slutligen önskade S.I. en fredskonferens, ‘där alla parter i konflikten garanteras deltagande’ och ett eventuellt inskridande av FN som medlare.

Algeriet

På femte kongressen i Wien 1957 uppmärksammades det sedan tre år pågående algeriska befrielsekriget. Även i detta fall var det en fråga som i högsta grad berörde SFIO. Händelserna under Wienkongressen är av speciellt intresse, då de klart visar S.I:s agerande, då inte ett deltagarpartis land utan då partiet i fråga självt står i spetsen för en kolonialistisk krigspolitik. (Guy Mollet var konseljpresident under tiden januari 1956–maj 1957)

S.I.-kongressen ägde rum 2-6 juli 1957 och den 27-30 juni hade SFIO:s kongress presenterat sin syn på algerietfrågan. Där hade partiet bestämt motsatt sig varje tanke på algeriskt oberoende. Motiveringen därtill förtjänar att återges i sin helhet. ‘Vid en tid då den ekonomiska utvecklingen i världen går mot avskaffande av barriärer mellan nationer och mot skapandet av väldiga enheter med överstatliga befogenheter, är det inte socialismens funktion att gynna tillkomsten av nya och skenbart oberoende nationer, utan att möjliggöra för de berörda nationerna att undvika en lika värdelös som farlig fas.’

I stället rekommenderade man administrativ autonomi åt Algeriet, vilken dock måste vara så utformad att den ‘tar hänsyn till Algeriets ekonomiska och sociala läge och den fria världens

¹⁰ Till kongressen hade en rad afrikanska delegater inbjudits, som, då de ej var medlemmar av Internationalen, enligt bestämmelserna inte hade rättighet att tala på kongressen. Dock hade man redan för Pietro Nenni gjort ett undantag från denna bestämmelse. Men den engelska delegationen arbetade energiskt och framgångsrikt på att stoppa afrikanerna, eftersom den fruktade afrikanska angrepp mot de förhandlingar, som nyligen inletts i London med representanter för Smith-regimen. En inofficiell session som arrangerades för afrikanerna bojkottades av dessa. ‘Vi borde inte ha behövt titta om att få yttra oss vid ett tillfälle som Socialistiska Internationalens kongress. Det vore ovärdigt att tala nu efter vad som hänt de senaste dagarna.’ I stället angrep man på presskonferenser den brittiska politiken samtidigt som man ‘oreserverat fördömde hela det sätt på vilket denna kongress genomförts’. (Zanu) S.I. delade dock inte afrikanernas uppfattning utan yrkade på ‘fullt stöd åt den brittiska labouregeringens ansträngningar’.

(Uppgifterna bygger på artiklar i *Arbetet* från den 9/5-12/5 1966)

intressen.’ Den folkförsamling man ville se i Algeriet skulle således bestå till hälften av fransmän och till hälften av museimaner. På denna grundval eftersträvade nu SFIO vapenstillstånd och förhandlingar med ‘rebellerna’, men eftersom dessa hittills ställt sig avvisande ‘trots det algeriska samhällets mest berättigade fordringar’ så måste den ‘militära verksamheten fortsätta. Den liberala andan får inte tillåtas tagas för en anda av kapitulation.’

Då S.I.-kongressen öppnades var således den franska positionen något känslig, men det lyckades SFIO att helt få algerietfrågan avlyst från dagordningen. Trots att man hade en speciell debatt om Mellersta östern undvek man att ens nämna Algeriet.

Den resolution, som centralt och uppenbarligen efter starka franska påtryckningar antogs fick följande lydelse: ‘Efter att ha diskuterat den algeriska frågan och insett de svårigheter, som ingår i det komplicerade algerietproblemet ... är kongressen av den uppfattningen, att den Socialistiska Internationalen med hänsyn till dess principer inte får dra sig för en uppriktig diskussion, men [att] en omfattande och objektiv undersökning är nödvändig. Kongressen accepterar därför det franska socialistiska partiets förslag att sända en faktainhämtande kommission för en undersökning på stället av det algeriska dramat.’

Nästa kongress kännetecknades av samma tystnadens konspiration och först på kongressen i Rom 1961 såg man sig mogen att anta en resolution, där det förklarades, att tiden var mogen för algerisk självbestämmanderätt och uppmanades till vapenvila och förhandlingar.

Denna resolution var givetvis helt okontroversiell, eftersom den företrädde en linje som de Gaulle slagit in på redan 1959 och som i mars 1962 ledde till fördraget i Evian, varmed Algeriet i realiteten blev självständigt.

Slutord

Vid en genomgång av protokollen från S.I. är det påfallande vilken helt undanskymd plats sådana frågor som Vietnam och Algeriet intar. Huvuddelen ägnas i stället åt a) anti-kommunistiska uttalanden b) europeiska säkerhets- och samarbetsproblem c) avrustningsfrågan samt d) u-landshjälp.

De två undersökta exemplen har vissa bestämda drag gemensamma.

(1.) I båda fallen har man avstått från en historisk analys, som skulle kunna förklara uppkomsten av det rådande läget, och i stället begränsat sig till ett mekaniskt och atomistiskt betraktande av den aktuella situationen.

(2.) Man undviker noggrant att explicit ta ställning för någon sida i de båda befrielsekrigen och hävdar att alla problem kan lösas så snart vapenvila och förhandlingar kommit till stånd.

(3.) Kampen i Vietnam och Algeriet betraktas utan något samband med den politiska utvecklingen i de egna länderna.

(4.) ‘Den socialistiska Internationalen är en samling diplomater.’¹¹ Gokhales påstående antyder det kanske viktigaste skälet till S.I:s utomordentliga kraftlöshet i dessa frågor. Redan till följd av accepterandet av neokapitalismen som handlingsram har S.I. med eller mot sin vilja tvingats acceptera en imperialistisk politik, som framgår ur detta system.¹²

¹¹ M.S. Gokhale (Indien) på kongressen 1952.

¹² I fallet Algeriet såg vi hur S.I. till följd av Mollets ansvar för den tidigare krigföringen inte bara avstod från att kritisera en politik, som torde ha varit svår att förena med den demokratiska socialismen, utan genom sin totala tystnad indirekt gav sitt stöd åt SFIO:s imperialistiska linje.

Därför har den också blivit ett organ för utfärdande av helt intetsägande resolutioner i internationella frågor av den typen och där delegaterna mindre påminner om socialister än om självmedvetna karriärdiplomater.